

БЮДЖЕТ ТАШКИЛОТЛАРИДА ИШ ҲАҚИДАН СОЛИҚ ВА МАЖБУРИЙ УШЛАНМАЛАР ҲИСОБИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Шарапова М. Т.

БМА магистранти

Абдусаломова Н. Б.

ТДИУ кафедра профессори

Аннотация:

Мазкур мақолада бюджет ташкилотларида иш ҳақидан солиқ ва мажбурий ушланмаларнинг ҳисобининг назарий масалалари ёритилган. Олий таълим муассасалари мисолида иш ҳақидан солиқ ва мажбурий ушланмаларнинг ҳисобланиши, уларнинг ҳисобда акс эттирилишининг хусусиятлари тадқиқ этилган. Изланиш натижалари юзасидан тегишли таклиф ва тавсиялар шакллантирилган.

Калит сўзлар: бюджет ташкилоти, иш ҳақи, даромад солиғи, мажбурий ушланмалар, ҳисоб.

Солиқ қонунчилигига асосан республикаимиз ҳудудида корхона ва ташкилотларда фаолият юритаётган ишчи ва ходимлар Солиқ кодексида белгиланган фоиз ставкаларда даромад солиғи ва мажбурий ушланмаларни тўлашлари белгилаб қўйилган. Ишчи ва ходимларнинг меҳнат ҳақи билан боғлиқ бўлган даромадларидан чегириб қолинадиган солиқ суммасини иш берувчи ушлаб қолиб тегишли ҳудудий Давлат солиқ инспекциялари ҳисоб рақамларига ўтказиб берадилар.

Барча корхона ва ташкилотлар каби олий таълим муассасаси ҳам муассасадада фаолият юритаётган ишчи ва ходимлар меҳнат ҳақидан даромад солиғи ва мажбурий ушланмаларни ушлаб қолади ва ҳудудий Давлат солиқ инспекцияси ҳисоб рақамларига ўтказиб беради. Демак, олий таълим муассасаларида ишчи ва ходимлар меҳнат ҳақи билан боғлиқ даромад солиғи ва мажбурий ушланмаларни ҳисоблаш ва уларни бухгалтерия ҳисобида акс эттириш алоҳида ҳисоб-китобларни, ҳужжатлаштиришларни талаб этади.

Дастлаб меҳнат ҳақи билан боғлиқ даромад солиғи фоиз ставкасини кўриб чиқсак, меҳнат ҳақидан даромад солиғи Солиқ кодексига кўра жами иш ҳақидан 12 % миқдорда ушлаб қолинади.

Иш ҳақиға нисбатан 0,1 фоиз миқдорда шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисоб рақамиға ўтказиладиган бадал меҳнат ҳақидан ушлаб қолинадиган даромад солиғидан чегирилади.

Олий таълим муассасида ишловчи ходимларнинг манфаатларини ҳимоя қилувчи, ҳар хил тадбирлар ва дам олиш масканларига йўлланмалар берувчи касаба уюшмасига 1 фоиз аъзолик бадали ушлаб қолинади.

Олий таълим муассасида ишловчи ходимларнинг ўз аризасига кўра меҳнат ҳақидан коммунал хизматлар ва олинган истеъмол кредити, ипотека кредитлари бўйича мажбуриятларни қоплаш маблағлар йўналтирилиши мумкин. Меҳнат ҳақидан ходимнинг розилигисиз суд қарорлари асосида алимент, бож тўловлари ва жарималар ундирилиши мумкин.

Олий таълим муассасининг ходимлар бўлими томонидан бухгалтерия бўлимиға тақдим этилган табелға кўра ходим апрель ойи давомида 25 иш кунидан 20 кун ишға чиққан, ходимнинг штатлар жадвали бўйича бир ойлик маоши шартли равишда 980 000 сўм деб оламыз. Ушбу ходимға жорий ой учун меҳнат ҳақи ҳисоблаймыз:

$980\,000/25*20=784\,000$ сўм меҳнат ҳақи.

Ушбу меҳнат ҳақидан даромад солиғи ва мажбурий ушланмаларни ушлаб қолиш бўйича ҳисоб-китоблар:

Даромад солиғи: иш ҳақидан жами даромад солиғи 12%.

$784\,000*12\% = 65\,333$ сўм.

Шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисоб рақамиға 0,1% даромад солиғи ичидан олинади:

$784\,000*0,1\%=784$ сўм.

Касаба уюшмасига 1% аъзолик бадали:

$784\,000*1\%=7840$ сўм.

Демак, иш ҳақидан даромад солиғи ва мажбурий ушланмаларни чегириб қолсак:

$784\,000-65\,333-7840=710\,827$ сўм.

Ходимнинг қўлга оладиган иш ҳақи 710 827 сўм.

Юқорида кўриб ўтилган меҳнат ҳақи ва рағбатлантириш учун тўловларнинг ҳисобланиши қуйидагича бухгалтерия ўтказмаларида расмийлаштириш мақсадга мувофиқ.

Меҳнат ҳақини ҳисоблаш ҳар бир молиялаштириш манбалари бўйича очилган 5-сон мемориал ордерда алоҳида акс эттирилади. Мазкур операцияларнинг мантикий давоми сифатида меҳнат ҳақи билан боғлиқ ҳолда вужудга келган мажбурий тўловларни тўланиши бухгалтерия ўтказмаларида қуйидагича расмийлаштириш мақсадга мувофиқ.

Давлат олий таълим муассасаларида меҳнат ҳақи ва у билан боғлиқ тўловларнинг ҳисобланиши ва тўловларнинг амалга оширилишида мазкур молиялаштириш манбалари бўйича алоҳида ҳисоб ишлари юритилади. Аммо, меҳнат ҳақларини молиялаштириш билан боғлиқ бошқа қатор манбалар ва йўналишлар ҳам мавжуд. Шунингдек, меҳнат ҳақиға устамалар ва рағбатлантириш билан боғлиқ тўловлар ҳам юқорида жадвалдаги бухгалтерия ўтказмаларига ўхшаш тарзда меҳнат ҳақи таркибида умумлаштирилган ҳолда ҳисобда акс эттириб келинмоқда.

25 фоиз ижтимоий солиқ меҳнат ҳақиға нисбатан ҳисобланади ва смета бўйича олий таълим муассаси тўловни амалга оширади.

$784\,000 \times 25\% = 313\,600$ сўм.

Ижтимоий солиқни ҳисобда акс эттириш қуйидагича ҳақиқий харажатларда акс эттирилади:

Дт 710000-“Бюджет маблағлари бўйича ҳақиқий харажатлар” 313 600 сўм.

Кт 341200-“Ижтимоий солиқ бўйича ҳисоб-китоблар” 313 600 сўм.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодекси. 2022 йил 28 октябрь ЎРҚ-798-сон
2. Ўзбекистон Республикаси бюджет ҳисобининг стандарти (2-сонли БҲС) «Ягона счётлар режаси»
3. “Бюджет ташкилотларида бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги” йўриқнома 22.12.2010 йилда рўйхатдан ўтган, рўйхат рақами 2169

4. Кибанов А.Я., Баткаева И.А., Митрофанова Е.А., Ловчева М.В. Мотивация и стимулирование трудовой деятельности. - М.: ИНФРА-М, 2012. – 254 с.
5. Мехмонов С.У. Бюджет ташкилотларида бухгалтерия ҳисоби: назария ва амалиёт. Монография. – Т.: “Iqtisod moliya”, 2016.

